

Verdifull natur og skjøtselsplan for Kjærra fossepark

Larvik kommune

Dokumentinformasjon

Oppdragsgiver:	Larvik kommune
Tittel på rapport:	Verdifull natur og skjøtselsplan for Kjærra fossepark
Oppdragsnavn:	Arts- og naturkartlegging-oppfølging av KDP Naturmangfold
Oppdragsnummer:	651258-01
Utarbeidet av:	Heiko Liebel
Oppdragsleder:	Rune Solvang
Tilgjengelighet:	Åpen

Kort sammendrag

Asplan Viak har på oppdrag for Larvik kommune utarbeidet en skjøtselsplan for Kjærra fossepark, med mål om å øke artsmangfoldet spesielt blant karplanter, beitemarksoppper og pollinerende insekter i kulturbetingete naturtyper. Historisk sett har området vært brukt til beite, slått og dyrking av korn og gress til fôr. Siden 1970 har det vært mindre husdyrhold, og beitemarkene har delvis grodd igjen, selv om delområder fortsatt blir beitet av sauer. Skjøtselsplanen gir råd om hvordan eksisterende eng- og plenarealer kan bli mer artsrike for både blomsterplanter og insekter. Dette innebærer sen slått av forholdsvis artsrike delarealer, frøoverføring og spesialtilpasset skjøtselsregime for å omgjøre en næringsrik plen til blomstereng, fjerning av fremmede arter m.m. På Kjærra fossepark er det i tillegg registrert en verdifull naturtype etter Miljødirektoratets kartleggingsinstruks som er avhengig av skjøtsel: Hagemarka beites av sau per i dag, men med for lavt beitetrykk for å hindre gjengroing. Diverse tiltak foreslås.

Skjøtselsplanen skal evalueres fem år etter igangsetting.

Forsidebilde: Myrtistel med humle fotografert på Kjærra fossepark (foto: H. Liebel).

02	08. des. 2025	Rev. versjon etter innspill SF, MDIR	HL	
01	20. nov. 2025	Nytt dokument	HL	RS
Ver	Dato	Beskrivelse	Utarb. av	KS

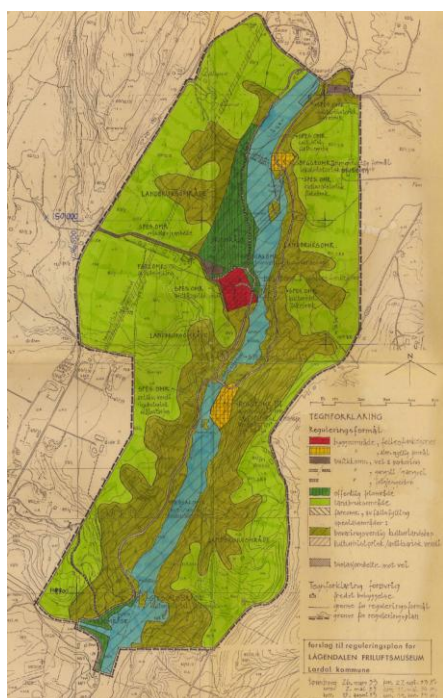
Innholdsfortegnelse

1. Formål og bakgrunn	3
2. Områdebeskrivelse	6
2.1. Naturforhold	6
2.2. Verdifulle naturtyper	7
2.3. Resterende arealer	11
2.4. Rødlistearter	11
2.5. Fremmede arter	12
3. Skjøtselsplan	14
3.1. Beskrivelse av skjøtselssoner	14
3.2. Aktuelle tiltak	19
3.3. Evaluering av planen	23
4. Kilder	24

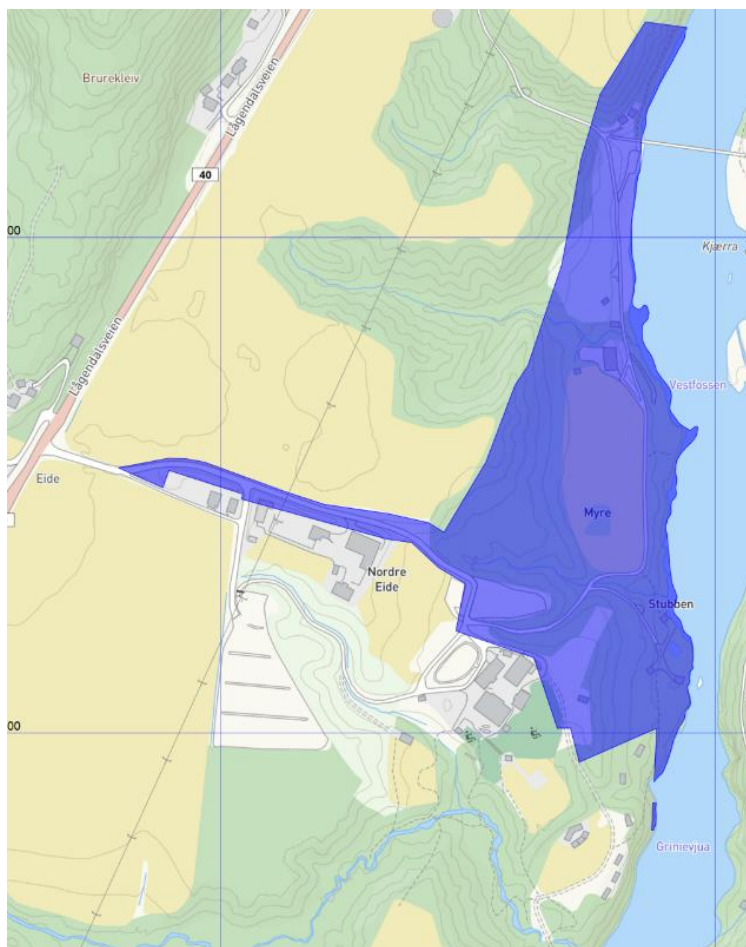
1. Formål og bakgrunn

Asplan Viak har på oppdrag for Larvik kommune utarbeidet en skjøtselsplan for Kjærra fossepark, med mål om å øke artsmangfoldet spesielt blant karplanter, beitemarksoppper og pollinerende insekter i kulturbetingete naturtyper. Området er et statlig sikret friluftslivsområde med egen forvaltningsplan (Larvik kommune 2025a, b), og forvaltes av Larvik kommune i samarbeid med blant annet Stiftelsen Kjærra Fossepark. Forvaltningsplanen omtaler forekomster av rødlistearter som stær, rosenfink, taksvale og nattergal (alle NT – nær truet), elvemusling (VU – sårbar; se også Artsdatabanken 2021). Ellers nevnes det forekomster av småsalamander og buttsnutefrosk (begge LC – livskraftig). Ingen tiltak er beskrevet i forvaltningsplanen som har betydning for naturmangfoldet.

Reguleringsplanen for «Lågendalens friluftsmuseum» (tilsvarer Kjærra fossepark; Lardal kommune 1993) har definert hvilke delområder som er satt av til «bevaringsverdig kulturlandskap».

Figur 1-1. Olivengrønne delarealer er satt av som «bevaringsverdig kulturlandskap» i reguleringsplanen fra 1993 (Lardal kommune 1993).

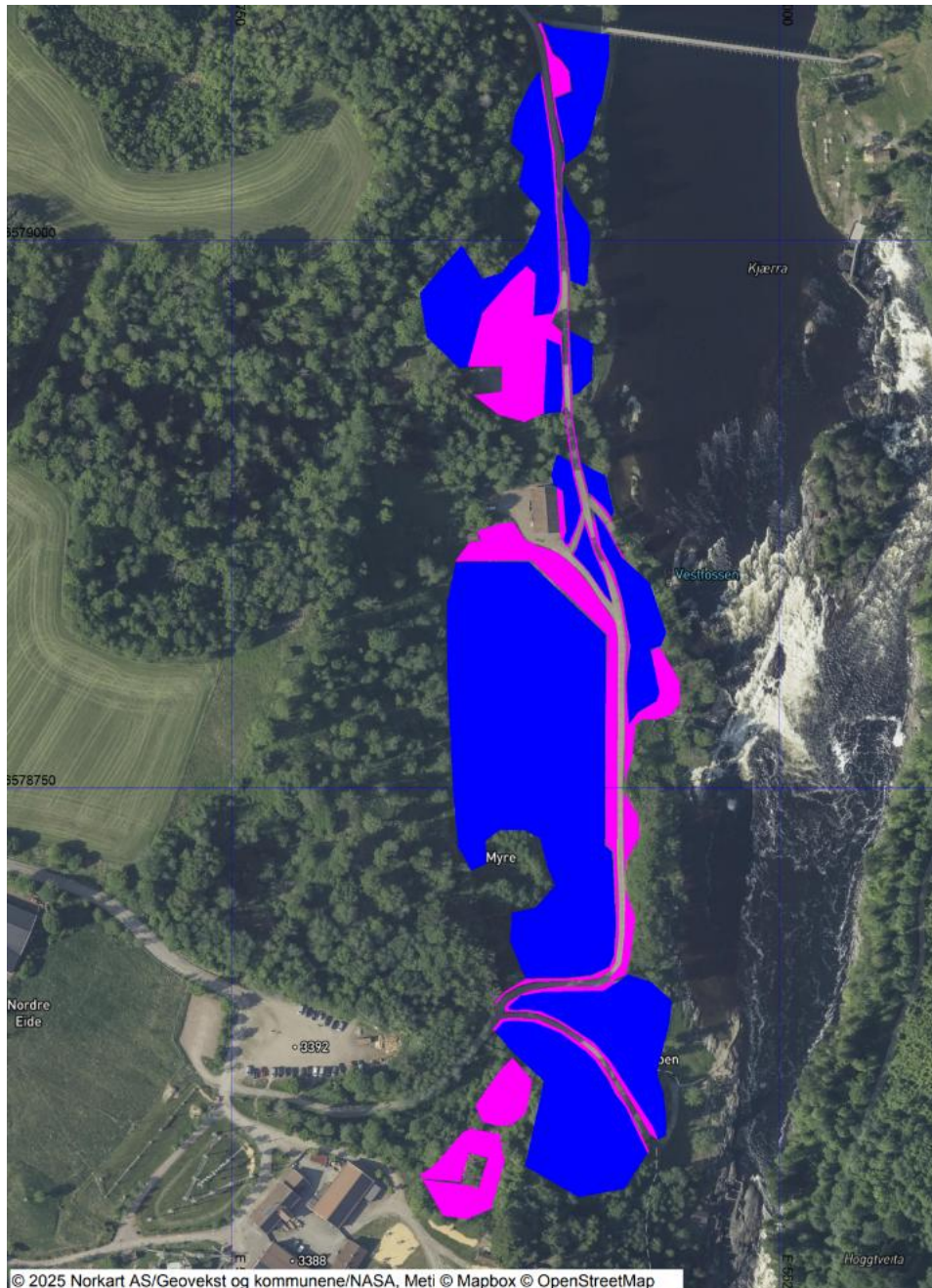

Figur 1-2. Området som er statlig sikret friluftslivsområde per i dag er vist i blått (Larvik kommune 2025b).

For å forstå den kulturhistoriske utviklingen av et område er det nyttig å hente inn lokalkunnskap. Bergliot Styrvold ble intervjuet av Nils Ole Smukkestad i 2024 (Smukkestad 2024) for å undersøke historisk bruk av Kjærre fossepark: «Hun har god lokalkunnskap, kjenner landbruket godt og har hjemgården sin rett ved.

Før 1970 så var de såkalte lågabakkane reine beiter uten skog. De fleste gårder hadde kuer, noe sau og gris så disse områdene var verdifulle. Jordene, i denne forbindelse Myhrejordet, ble dyrket som vekselbruk. Det ble vekslet på korn, gras og potet. Etter 1970 la mange ned fjøsdrifta og beitene ble planta til eller grodde igjen. Område rundt Kjærre Fossepark grodde også noe til, men området her har stort sett hatt noe beiting. De seinere år er det sauer som pleier bakkene her nede. Jordet har fra 1970 og frem til 2000 vært dyrket med gras til fôr og korn. Etter år 2000 ble det mindre intensiv dyrking og de siste 15 åra er det ikke gjødsling og gras er fjerna etter slått. De to siste åra har vi utsatt slått så lenge som mulig. Prøver å slå og la det ligge litt før vi raker det sammen, presser gras og fjerner det.»

For å øke artsmangfold i engene har man praktisert å ikke slå store arealer før høsten, mens arealer langs hovedstiene og rundt bygninger og på rasteplasser er klipt og skjøttes som plen.

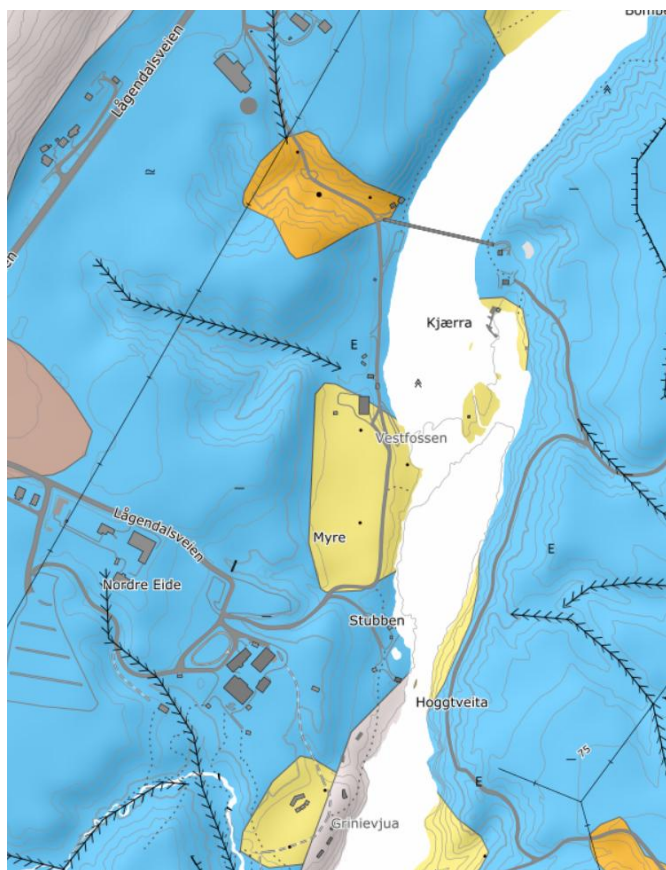

Figur 1-3. Dagens skjøtsel på Kjærre fossepark med arealer som klippes hyppig (plen; rosa) og engar som slåsent på året (blå; Larvik kommune 2025c).

2. Områdebeskrivelse

2.1. Naturforhold

Kjærra fossepark ligger langs Lågen i Larvik kommune og består av et variert kulturlandskap som er preget både av Lågen, elvas kantsoner, gamle elvesletter med enger og beitemarker, hagemark (tresatt beitemark) og ravineskog. Fosseparken er et hyppig brukt friareal til leir, rekreasjon og sportsfiske (laksefiske) blant annet. Fosseparken ligger i boreonemoral sone (overgang mellom den nemorale lauvskogsregionen og den boreale barskogsregionen; Artsdatabanken 2025a) og svak oseanisk seksjon (forholdsvis fuktig og vintermildt). Berggrunnen består av latitt (størknet rombeporfyrlava fra Oslofeltet, NGU 2025a). Berggrunnen er overdekt stort sett av av marine sedimenter bortsett fra i de lavest liggende områder langs Lågen hvor berggrunnen er blottlagt noen steder.

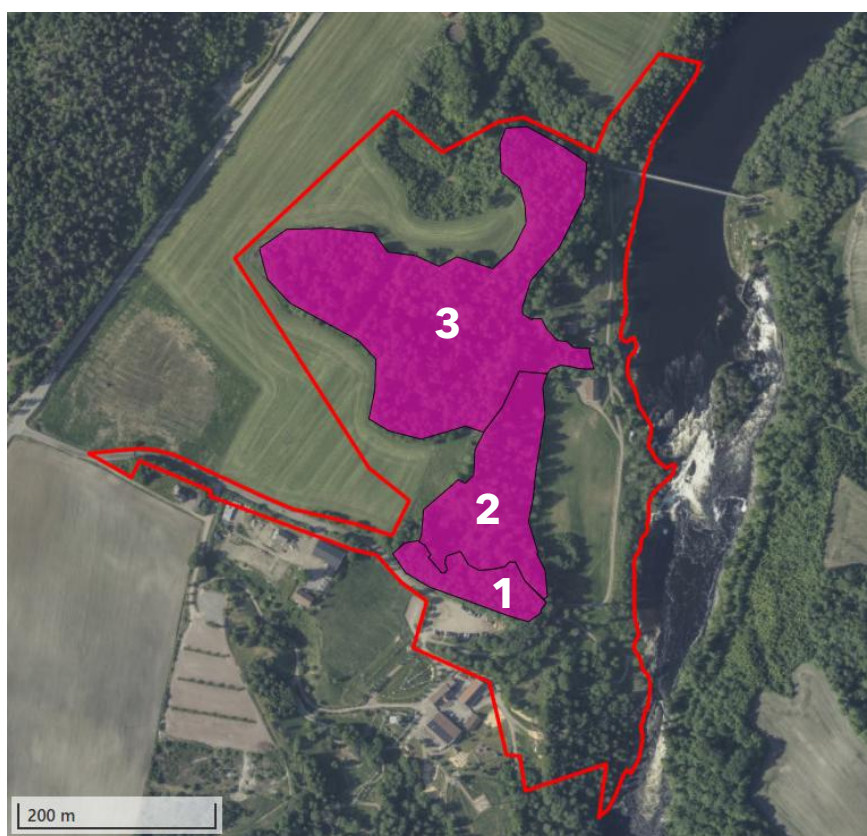

Figur 2-1. Bratte ravinedaler ligger i marine avsetninger/sedimenter (blå), mens store deler av engarealene ligger på elvesletter (gul). En liten breelvavsetning (sandholdig) er registrert i nord (oransje) og torvakkumulasjon er registrert lengst vest i fosseparken (NGU 2025b).

Marine sedimenter med mye leire dominerer. Her har bekker erodert og skapt leirraviner som blant annet omfatter verdifulle naturtyper i skog og skogssamfunn. Store engarealer befinner seg på gamle elvesletter. En liten breelvavsetning i nord og en grøftet myr med torvakkumulasjon helt vest i området har lite betydning for skjøtelsplanen. Se for øvrig figur 2.1.

2.2. Verdifulle naturtyper

Kjærra fossepark ble kartlagt etter Miljødirektoratets kartleggingsinstruks (2024) for å registrere verdifulle naturtyper av Heiko Liebel (Asplan Viak AS) den 20.05.2025. To verdifulle skogsskolelokalteter i ravedalene og en lokalitet med hagemark (tresatt beite) ble registrert innenfor areal som omfattes av skjøtelsplanen. Lokalitetene ble sendt til godkjenning hos Miljødirektoratet den 12.11.2025 og publiseres i naturbase.no utover vinteren. Små justeringer i tekst og verdivurdering kan forekomme etter innspill fra Miljødirektoratet.

Figur 2-2. Verdifulle naturtypelokaliteter på Kjærra fossepark etter Miljødirektoratets kartleggingsinstruks (NiN-web, lukket innsynsløsning).

Lokalitet 1: Nordre Eide

Naturtype: Gammel høgstaudegråorskog

Lokalitetskvalitet: Høy

Areal: 5313 m²

Figur 2-3. Gammel høgstaudegråorskog med innslag av edellauvtrær som spisslønn og ask (foto: H. Liebel).

Naturmangfold: Naturmangfold er vurdert til moderat på grunn av størrelsen over 5000 m² og 1-2 store trær per daa. Gråor og hegg dominerer skogen med innslag av spisslønn, ask, gran, bjørk og noe eik. Gråor har ofte omkrets i brysthøyde rundt 130 cm. Ask er registrert med opptil 245 cm i omkrets. Det er ikke registrert storvokst eik. Busksjiktet består av mye ung hegg. Feltsjiktet består av arter som kratthumleblom, ormetelg, hvitveis, noe skogsvingel, krypsleie, villrips, skogsnele m.m.

Tilstand: Tilstand er vurdert til god da hverken fremmede arter eller kjørespor er registrert. Gran er registrert, men har lite dekning. En gangbru samt sti krysser ravinedalen. Lokalteten består av gammel skog i hogstklasse 5.

Lokalitet 2: Nordre Eide N

Naturtype: Hagemark

Lokalitetskvalitet: Lav

Areal: 14 945 m²

Figur 2-4. Sau beiter i hagemarka som er i delvis gjengroing. Einstape er giftig for husdyrene og har spredd seg mye på beitet (foto: H. Liebel).

Naturmangfold: Naturmangfold er vurdert til moderat på grunn av størrelsen over 5000 m² og forekomst av overstandere av ask (EN). Ellers er det registrert overstandere av gråor, bjørk og spisslønn blant annet. Ingen trær har i dag omkrets over 200 cm i brysthøyde.

Feltsjiktet er dominert av sølvbunke. Ellers er det registrert nyresoleier, tveskjeggveronika, rød jonsokblom, marikåper, engsoleie, hvitveis, ormetelg, mjødurt, enghumleblom, kratthumleblom, myrtistel, jonsokkoll, skogstorkenebb, maiblom og stedvis mye einstape.

Tilstand: Tilstand er vurdert til dårlig på grunn av delarealer som gror igjen med ung gråor og flere busker av den fremmede arten rødhyll. I 2025 var arealet beitet av sau på en ekstensiv måte som ikke omfattet de mest gjengrodde delarealene.

Lokalitet 3: Gammel høgstaudegråorskog

Naturtype: Vestfossen V

Lokalitetskvalitet: Høy

Areal: 44 887 m²

Figur 2-5. Gammel høgstaudegråorskog stedvis med en del liggende død ved. Deler av skogen beites (se beitegjerd på høyre side av bildet (foto: H. Liebel).

Naturmangfold: Naturmangfold er vurdert til stort på grunn av størrelsen over 25000 m² og 1-2 store trær per daa. Gråor og hegg dominerer skogen i de nedre delene av ravinen med innslag av spisslønn (omkrets i brysthøyde på opptil 180 cm), ask (omkrets opptil 240 cm), gran, bjørk, selje og rogn. Gråor har ofte omkrets rundt 120 cm. De øvre partiene har overganger til lågurtedellauskog eller til lågurtgranskog. Busksjiktet består av mye ung hegg. Feltsjiktet består av arter som kratthumbleblom, stornesle, skogsvinerot, firblad, bekkeblom, maigull, strutseving, sumphaukeskjegg, ormetelg, hvitveis, krypsleie, skogsnelle m.m.

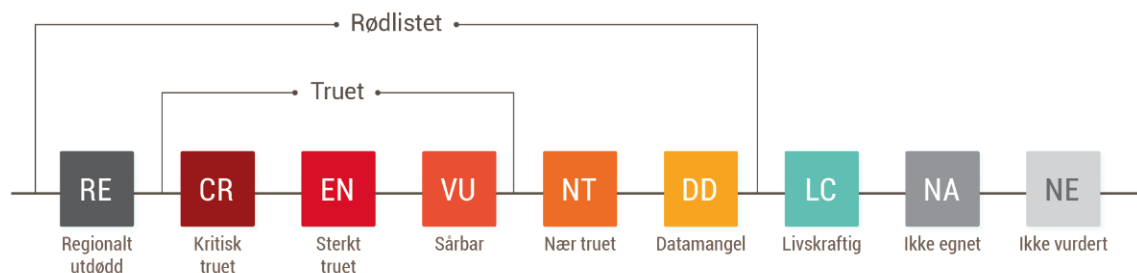
Tilstand: Tilstand er vurdert til moderat da lokaliteten består av eldre skog i hogstklasse 4. Rødhyll er en fremmed art som er registrert. En strømlinje krysser lokaliteten. Lokaliteten er tydelig hogstpåvirket og stedvis med mye gran som har dekning totalt på opptil 25 %.

2.3. Resterende arealer

Resterende arealer kvalifiserer ikke som verdifulle naturtyper etter Miljødirektoratets kartleggingsinstruks, men kan videreutvikles slik at artsmangfoldet øker og at de over tid kan bli til verdifulle naturtypelokaliteter (eng-aktig sterkt endret fastmark, naturbeitemark, muligens slåttemark). Dette gjelder spesielt engarealer som per i dag har noe gjødslingspreg og et begrenset artsinventar av karplanter. Skjøtselsplanen skal gi råd om hvordan artsmangfoldet og den økologiske tilstanden i de åpne arealene (eng og plen, arealer med manuell rydding av buskas) kan forbedres. Resterende arealer ble befart av Heiko Liebel (Asplan Viak AS) den 20.05. og 28.06.2025.

2.4. Rødlistearter

Norsk rødliste for arter er en oversikt over arter som kan ha en risiko for å dø ut fra Norge. Rødlista er utarbeidet av Artsdatabanken i samarbeid med fageksperter. Rødlistearter og truede arter er kategorisert etter følgende kategorier:

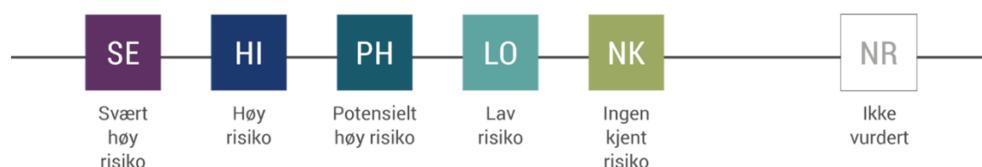

Figur 2-6 Rødliste kategoriene til artsdatabanken (Artsdatabanken, 2021)

På Kjærø fossepark er det etter år 2000 registrert 16 rødlistearter. Blant de er ask (EN) og lind (NT), gaupe (EN), elvemusling (VU), laks (NT) og fuglearter som rosenfink, stær, taksvale, nattergal, sanglerke (alle NT), gulspurv (VU) og grønnefink (VU). På trekk eller næringssøk er det registrert vepsevåk, tårnseiler, lerkefalk (alle NT) og fiskeørn (VU).

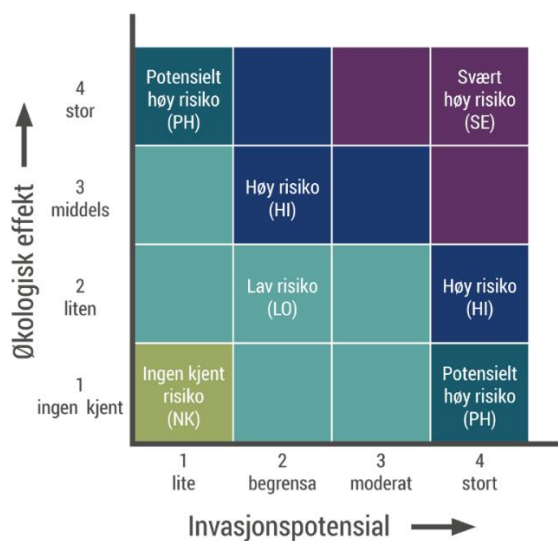
2.5. Fremmede arter

Fremmede arter som risikovurderes gis en kategori som angir i hvor stor grad arten påvirker naturmangfoldet. Risikokategorien bestemmes av artens økologiske effekt, og hvilket potensiale den har for spredning og etablering i norsk natur.

Figur 2-7. Når fremmede arter vurderes blir de plassert i en av følgende kategorier: SE svært høy risiko; HI høy risiko; PH potensielt høy risiko; LO lav risiko eller NK ingen kjent risiko. Arter som faller utenfor definisjoner og avgrensninger blir ikke vurdert, og havner i kategorien NR ikke risikovurdert (Artsdatabanken 2023).

Har arten en høy økologisk effekt ved å danne ensartete, tette bestander (for eksempel kjempespringfrø) og har arten et stort invasjonspotensial (for eksempel en effektiv spredningsevne) havner arten i høyeste kategori: SE – svært høy risiko. Fremmede arter i de to høyeste kategoriene SE og HI (høy risiko) bør prioriteres ved tiltak.

Figur 2-8. Matrisen viser kombinasjoner av invasjonspotensial og økologisk effekt, og hvilken risikokategori det gir. Begge aksene i matrisen inneholder fire delkategorier som viser artens invasjonspotensial og økologiske effekt (Artsdatabanken 2023).

Etter år 2000 er det registrert 11 fremmede arter på Kjærø fossesepark: Rødhyll, alaskakornell, parkslirekne, hagelupin og kjempebjørnekjeks (alle SE), amerikahumleblom og kanadagås (HI), hagerabarbra, vårpengeurt og hestehamp (alle PH) og parklind (LO).

Figur 2-9. Fremmede arter som er registrert på Kjærø fossesepark etter år 2000 ([Vis utvalg i kart | Artskart 2](#); 12.11.2025).

3. Skjøtselsplan

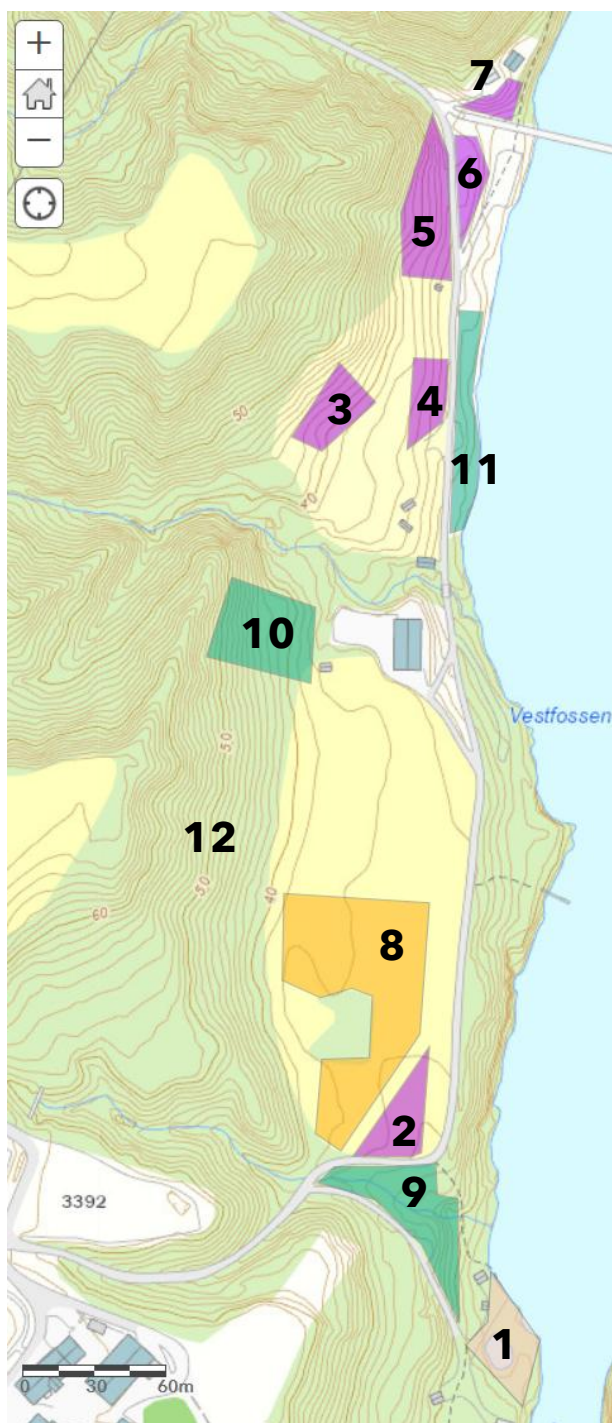
Elven og Bjureke (2018) har oppsummert hvordan man kan lykkes med pollinatorvennlig skjøtsel av slåttemark og naturbeitemark. Selv om arealene ikke kvalifiseres som verdifulle naturtyper kan samme skjøtselsrådene føre til en forbedring av engarealene på Kjærra fossepark: «Skjøtsel av selve engarealet: 1) Unngå gjødsel, 2) Sen slått, 3) Vegetasjonen bør ikke kuttes plenkort, 4) Høyet bør bakketørkes/hesjes og deretter fjernes, 5) Unngå plantevernmidler, 6) Spar noen deler av enga hvert år [brakklegging i perioder], 7) Ved beiting må beitetrykket være lavt og varigheten kort, 8) Bekjemp fremmede plantearter, 9) Vårbrenning som alternativ til slått/beite.

Skjøtsel og tilrettelegging av landskapet rundt: 10) Bevar eller skap eksponert sandjord, 11) Bevar trær og busker, 12) Bevar særlig selje og vier, 13) Bevar bringebær, stornesle, tistler m.m., 14) Bevar død ved, 15) Bevar ferskvannsmiljøer, 16) Bevar rydningsrøyser, steingarder m.m., 17) Lag korridorer og stepping stones.»

3.1. Beskrivelse av skjøtselssoner

Flere skjøtselssoner er registrert og avgrenset med overordnet mål om å øke forekomsten av tradisjonelle kulturmarksarter og å restaurere semi-naturlig eng på Kjærra fossepark. Formålet er blant annet å øke antall urter, som har en viktig funksjon til næringssøk for pollinerende insekter. For å kunne gjennomføre målrettede tiltak er det nødvendig å beskrive naturforholdene i avgrensede arealer slik det er i dag og å definere mål for de forskjellige skjøtselssonene.

Flere skjøtselssoner ble identifisert med lignende artsinventar og like tiltak som bør gjennomføres. Slike arealer beskrives samlet.

Figur 3-1. Skjøtselssoner 1 - hold areal åpen med beite/slått; 2-7 - sen slått på restarealer med semi-naturlig mark; 8 - frøoverføring, brakkleggingsstriper og slått; 9-11 - bekjempelse av fremmede arter; 12 - tilpass beitetrykk og rydding i verdifull naturtypelokalitet med hagemark (for avgrensning se figur 2.2.).

Skjøtselssone 1

Arealet grenser til friområde som brukes hyppig til bading, grilling og laksefiske og som holdes åpent med gressklipping og manuell rydding. Det avgrensede området ryddes manuelt, men trær og busker kommer opp flere steder.

Figur 3-2. Arealer som ryddes manuelt i skjøtselssone 1 (t.v.) og tilgrensende areal med plen dominert av hvitkløver og blåkoll (t.h.). Å redusere plenklipp til to ganger slått per år ville øke artsmangfoldet på arealene (foto: H. Liebel).

Skjøtselssone 2 - 7

Felles for skjøtselssonene 2 - 7 er at de består av rester av gammelt kulturlandskap med kulturmarksarter som for eksempel gulaks, ryllik, blåklokke, legeveronika, tiriltunge, bråtestarr, tepperot, prikkperikum, engfiol, stemorsblom, engrapp, markfrytle, jonsokkoll, bleikstarr, markjordbær og lintorskemunn. I tillegg finnes partier som er gjødslingspåvirket og dominert av arter som hvitkløver, høymol, arve, grasstjerneblom, snauveronika, krypsoleie og engforglemmegei. Marin leire er forholdsvis næringsrik, og det kan også være grunnen til stedvis nitrogenkrevende karplanter og ikke nødvendigvis gjødselspåvirkning.

Figur 3-3. Myrtistel skaper strukturer som er gunstig for næringssøket til arter som buskskvett og rosenfink (t.v.). Til høyre vises en av de mer artsrike engrestene på Kjærre fossepark (nord i området; foto: H. Liebel).

Skjøtselssone 8

Skjøtselssone 8 består av en tidligere oppdyrket mark (Myhrejordet) som har blitt omgjort til plen ved å så inn gress. Første kulturmarksarter er på vei inn fra sidearealene, men artsmangfoldet er stort sett svært begrenset. Vanlige arter er timotei, rødsvingel, hvitkløver, matsyre, engkvein, føllblom, ugrasløvetenner og engkransmose blant annet. I kanten og i en liten fuktig forsenkning har det etablert seg arter som hanekam, myrtistel, krypsoleie, bleikstarr, sølvbunke, skogsivaks, myrsnelle og sumpbroddmose som tyder på noe kalkholdige forhold der.

Figur 3-4. Tidligere åker har blitt til artsfattig eng i dag (foto: H. Liebel).

Skjøtselssone 9-11

Skjøtselssone 9 – 11 har til felles at uønskete arter har spredd seg. Det kan være både fremmede arter som står på fremmedartslista (Artsdatabanken 2023) og stedegne arter som oppnår høy dekning på bekostning av et variert plantesamfunn. Rødhyll har flere busker i sone 9, einstape dominerer i sone 10 og sone 11 inneholder en del kanadagullris. Flere fremmede arter forekommer spredt i Kjærra fossepark uten at det ble utfigurert egne skjøtselssoner.

Figur 3-5: Amerikahumleblom (t.v.) har spredd seg til forholdsvis mange steder i området. Einstape danner ensartede bestand i hagemark og beitemark (t.h.; foto: H. Liebel).

Skjøtselssone 12

Skjøtselssone 12 samfaller med verdifull naturtypelokalitet 2 «hagemark». Sonen er beskrevet i kap. 2.2.

Figur 3-6. Antall overstandere i hagemarka er forholdsvis høy og beitetrykk lavt (foto: H. Liebel).

3.2. Aktuelle tiltak

Slått anbefales gjennomført med lett tohjulsslåmaskin for å unngå at jordsmonnet blir mye komprimert. Det er også viktig for å bevare levevilkårene til smånagere. Smånagerganger er et viktig habitat for humler blant annet. Partier med sand og åpen jord bør bevares om de finnes for å ha egnete steder hvor gravveps og solitære bier kan etablere sine reirhull. Høy bør bakketørkes der engene slås før det fjernes fra engene. I tidligere tider var det vanlig å slippe husdyr på slåtteengene om våren og om høsten. Dette kan praktiseres også her på alle engarealene. Sau og geit bidrar med å flytte frø mellom de forskjellige lokalitetene blant annet.

Generelt bør det vurderes om det plantes inn enkelttrær i skogkanten som produserer mye blomster og nektar for insekter: Rogn, selje, alm og spisslønn (se også Abel 2015).

Skjøtselssone 1

Det bør fortsatt ryddes for busker og trær for å holde delpartiet åpen (mål). Kvister og greiner fjernes fra området for å unngå gjødslingseffekter. Det samme gjelder også sagflis. Enkelte rognetrær kan tas vare på eller plantes for å øke tilgang på nektar for insekter. Beite med geit/sau ville være gunstig for å holde arealet åpen. Enkelte stammer av edellauvtrær eller andre lauvtrær kan legges solrikt til her for å skaffe ytterligere variasjon og habitater for insekter. Stammer kan komme fra andre prosjekter i Larvik kommune hvor man ikke kan unngå hogst av store edellauvtrær. Man kan i tillegg tilrettelegge for solitære bier ved blant annet å drille hull med forskjellige diameter (for eksempel 2, 3, 5 og 10 mm) i stammen helst langs stammen, da stammen sprekker opp på endevenden. På denne måten ødelegges ofte de kunstige gangene hvor solitære bier anlegger reirene sine.

Selve friarealet kan forbedres ved å legge om fra hyppig plenklipp til slått med fjerning av biomasse to ganger per år (første slått ikke før i slutten av juni).

Skjøtselssone 2-7

Skjøtselssone 2 - 7 bør slås årlig. Slåttetidspunkt bør være etter at de fleste plantene har blomstret og satt frø (etter 15.7.). Et enda senere slåttetidspunkt kan føre til at flere karplanter trekker næringsstoffer tilbake i rotsystemet og kan bidra med å gjødsle enga over tid. Det kan vurderes å unngå slått et år innimellom på to av sonene årlig for å skape overvintringshabitater for insekter (egg, larver).

Skjøtselssone 8

Skjøtselssone 8 er stort sett artsfattig og homogent (tidligere åker). Her bør det forsøkes å etablere blomstereng ved å fjerne vegetasjonen på flere striper på enga. Disse kan for eksempel være 3-4 m breie og 10 til 20 m lange og her kan man legge ut høy fra en intakt slåttemark eller urterik donoreng med lignende jordsmonn fra andre steder i Lågendalen. I tillegg bør frø ristes av over jordstripene. Overføringen bør skje helst samme dag etter slått og gjennomføres på sensommeren/høsten når modne frø har blitt produsert. Fordelen er at det overføres en naturlig blanding av frø som er typisk lokalt. Alternativt kan det såes inn stedegen frøblanding (begge metodene er beskrevet utdypende blant annet hos Austad mfl. 2023). På denne måten kan flere karakteristiske kulturmarksarter få mulighet til å etablere seg uten konkurranse fra rødsvingel, engkvein og timotei m.m. Disse stripene bør slås sent i sesongen (etter 15.7.). Resten av sone 8 bør slås tidlig (før 1.7.) og helst to til tre

ganger årlig med fjerning av biomassen for å redusere gjødslingseffekter fra tidligere bruk. Slåttehøyde skal ikke være så lav som på plenklipp (minst 10 cm over bakken). På denne måten kan gress svekkes, og urter kan få bedre konkurransevilkår (Christians 2004). Høy bør ligge til tørk på enga før den fjernes for å gi frø mulighet til å spre seg. Etter hvert kan slåtteregime synkroniseres med årlig slått sent i sesongen for hele enga. Rett tidspunkt bør evalueres etter noen år avhengig av artssammensetningen i enga.

Da arealet er forholdsvis stort, kan det også vurderes å la striper på 5-10 m bredde stå et år og slå stripen året etterpå. Ved å etablere to slike striper som man slår i vekslings etablerer man en «rotasjonsslått» som fører til at sent blomstrende arter kan sette frø og at det alltid er habitater og strukturer i enga som er gunstige både for insekter (overlevelse av egg og larver), men også for fuglearter som bruker enga til næringssøk (for eksempel rosenfink). Buskskvett hekket i 2025 rett vest for Kjærre fossepark. Buskskvett hekker på bakken og tar gjerne i bruk slike brakkleggingsstriper til hekking.

Figur 3-7. Både rosenfink og buskskvett er avhengig av intakt kulturlandskap med god tilgang til frø og insekter, samt enkeltbusker og trær (foto: H. Liebel).

Figur 3-8: Rotasjonsslått (striper som slås annethvert år) er gunstig for å øke strukturer i enga som er viktige for insekter og fugler blant annet (foto: H. Liebel).

Skjøtselssone 9-11

I sone 9 er det gunstig å fjerne rødhyll manuelt, men samtidig bevare den frodige høystaudevegetasjonen. Om det etablerer seg skog (mest sannsynlig gråorskog) er det en naturlig suksesjon som kan tillates akkurat der som forlengelse av verdifulle høgstaudegråorskoger ellers i området.

I sone 10 bør einstape bekjempes, da einstape er giftig for husdyr og arten fortrenger stedegen vegetasjon. Einstape har flere forekomster også i sone 12 som bør vurderes bekjempet. Einstape kan svekkes ved å slå av toppene av ungsuddene tidlig på sommeren. I sone 11 har den fremmede arten kanadagullris begynt å etablere seg. Arten bør bekjempes umiddelbart, da den foreløpig har få og små forekomster i området. Plantene kan dras opp med rot godt før plantene setter frø. Også bjørnebærkratt har begynt å etablere seg som fører til mer suksesjon og etablering av trær etter hvert. Manuell rydding

anbefales her. Beite med sau/geit hadde vært gunstig her, da delområdet er lite egnet til slått (ujevn overflate).

Skjøtselssone 12

Hagemarka beites per i dag med geit og sau, men beitetrykket virket for svakt i 2025, da det var høyt gress og produktive partier med brennesle i sone 12. Om det finnes bønder med storfe som kunne vurdere et samarbeid, kunne det være gunstig å beite hagemarka også med storfe. Storfe beiter mindre selektiv og skaper åpne jordpartier ved tråkk som er gunstige for konkurransesvake karplanter. Sølvbunke dominerer store deler av beitemarka da arten spises lite av sau (skarpe blader) og da jordsmonnet er forholdsvis næringsrikt. For å forbedre den økologiske tilstanden i hagemarka anbefales det å fjerne ungt gråorkratt, fjerne rødhyllbusker og bekjempe einstape der den danner ensartete bestand (flere steder) ved å slå ned unge skudd før de utvikler bladene. Beitetrykket bør økes noe for å hindre mer gjengroing og for å forbedre lokaliteten også for beitemarksopp og mer konkurransesvake karplantearter.

3.3. Evaluering av planen

Det anbefales at planen evalueres fem år etter at den har blitt igangsatt. Restaurering av sone 8 med frøoverføring og rotasjonsslått krever tettere oppfølging for å oppnå optimalt resultat, nemlig en eng som er betydelig mer urte- og blomsterrik enn den er i dag.

Det bør også gjennomføres oppfølgende artsregistreringer etter 5 år, for eksempel av beitemarksopp eller utvalgte grupper av insekter som per nå ikke er kartlagt.

4. Kilder

- Abel K. (2015): Skjøtselsplan for slåtte­mark Baklykka, Larvik kommune, Vestfold. BioFokus-notat 2015-4. 22 s.
- Artsdatabanken (2021): [Rødlista 2021 | Artsdatabanken](#) [12.11.2025]
- Artsdatabanken (2023): [Fremmedartslista 2023 - Artsdatabanken](#) [12.11.2025]
- Artsdatabanken (2025a): [6SO Bioklimatiske soner](#) [12.11.2025]
- Austad I., L. Hauge, E. Svalheim, K. Bjureke, L. Rosef, T. Aamlid (2023): Norske blomsterenger. Forbilder, frøblandinger, etablering og skjøtsel. Fagbokforlaget, Bergen. 192 s.
- Christians N. (2004): Fundamentals of turfgrass management. John Wiley & Sons Inc.
- Elven R. og K. Bjureke (2018): Pollinatorvennlig skjøtsel av slåtte­mark og naturbeitemark. Andre utgave. Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo. Rapport nr. 77. 80 s.
- Lardal kommune (1993): Reguleringsplan for Lågendalen friluftsmuseum i Lardal kommune, samt reguleringsbestemmelser. Pdf tilgjengeliggjort av Larvik kommune.
- Larvik kommune (2025a): Forvaltningsplan for statlig sikra friluftslivs­områder - Larvik for 2021-2025. Pdf tilgjengeliggjort av Larvik kommune.
- Larvik kommune (2025b): Statlig sikret friluftslivs­område i Kjærra. Pdf tilgjengeliggjort av Larvik kommune.
- Larvik kommune (2025c): Kjærre fossepark - dagens skjøtsel. Pdf tilgjengeliggjort av Larvik kommune. 2 s.
- Miljødirektoratet (2024): [Kartleggingsinstruks: Kartlegging av terrestriske naturtyper etter NiN2 - miljødirektoratet.no](#) [12.11.2025]
- NGU (2025a): [Berggrunn](#) [12.11.2025]
- NGU (2025b): [Løsmasser](#) [12.11.2025]
- Smukkestad N.O. (2024): Utkast til informasjonstavle til Kjærra fossepark. E-postutveksling mellom flere, blant annet Larvik kommune, 10.12.2024.

